

RECHT, SEKS EN DE MEDIA

Dirk VOORHOOF

In het kader van wat doorgaans wordt aangeduid als het 'civilisatieproces' van het gedrag sinds de middeleeuwen, is een privatisering vast te stellen van bepaalde menselijke activiteiten en gedragingen. Deze verwijdering uit de publieke sfeer betreft in het bijzonder een aantal activiteiten en gedragingen die herinneren aan de dierlijke aard van de mens en waaromtrent een zeker schaamtegevoel bestaat. Men defaceert en urineert niet langer, zoals in het verleden het geval was, op straat, in gangen of zelfs in kerken, maar in speciaal daartoe voorziene ruimten die akoestisch, olfactorisch en visueel geïsoleerd zijn van de rest van de leefomgeving. Ook de beleving van de seksualiteit evolueerde van een (relatieve) publieke onbevangenheid naar een beleving in de intimiteit, in de sfeer van de privacy.¹ Seksuele omgang en naaktheid werden geïntimiseerd, prostitutie werd verdreven uit de openbaarheid en gelokaliseerd in afgezonderde huizen, straten of wijken.²

De voorbije decennia is in België, net zoals in de andere westerse landen, een evolutie waarneembaar in de richting van een zekere vorm van openbaarheid rond de voorstelling³ en de bespreekbaarheid van de seksualiteitsbeleving. Ongetwijfeld hebben de media daarin een belangrijke rol gespeeld. De algemene en dominante norm blijft evenwel die van de privatisering, van het afzonderen van de seksualiteitsbeleving uit de publieke waarneming.

In deze bijdrage zullen we nagaan welke de actuele stand van zaken is van de regulering in verband met de voorstelling van seks via de media, in het bijzonder in film en video.⁴

SEKS EN DE STRAFWET

De vaststelling is dat de Belgische wetgever in tal van wetteksten beperkingen en verbodsbepalingen heeft opgelegd aan de openbaarmaking of de publieke voorstelling van de beleving van de seksualiteit. De basis-

regel hieromtrent is vastgelegd in art. 383 van het Strafwetboek (s.w.) dat strafbaar stelt hij/zij⁵ *'die liederen, vlugschriften of andere geschriften, al dan niet gedrukt, afbeeldingen of prenten, die strijdig zijn met de goede zeden, tentoonstelt, verkoopt of verspreidt'*. De straffen die zijn voorzien kunnen variëren van 26 tot 500 fr. (x 100) en/of een gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden. Hetzelfde art. 383 stelt ook diegenen strafbaar die de bedoelde teksten, prenten of afbeeldingen produceren, in voorraad hebben, invoeren of vervoeren of daarvoor publiciteit maken. Indien teksten of afbeeldingen die strijdig zijn met de goede zeden, ter beschikking worden gesteld aan minderjarigen, dan geldt een strafverzwaring of kan zelfs een verdubbeling van de normaal voorziene straffen worden opgelegd (art. 386 s.w.). Nog in verband met de bescherming van minderjarigen is een bijzonder artikel in het Strafwetboek opgenomen dat strenge straffen voorziet voor hij/zij *'die aan minderjarigen beneden de achttien jaar oneerbare prenten, afbeeldingen of voorwerpen die hun verbeelding kunnen prikkelen, verkoopt, uitdeelt, of dergelijke prenten, afbeeldingen of voorwerpen op of aan de openbare weg tentoonstelt'*.⁶

Uit deze bepalingen blijkt enerzijds dat de wetgever elke vorm van openbare schennis van de goede zeden strafbaar stelt, ongeacht of dit gebeurt door middel van gedrukte publikaties, prenten of afbeeldingen of via audiovisuele middelen.⁷ Krachtens recente rechtspraak ressorteren b.v. ook videofilms onder de toepassing van art. 383 s.w.⁸ Anderzijds betreft de strafbaarstelling op basis van het begrip 'goede zeden' een zeer open, onbepaald en daardoor ook een zeer ruim toepassingsgebied. Ten opzichte van minderjarigen is het verbod nog ruimer geformuleerd waar voor bestraffing in aanmerking komen, alle prenten en afbeeldingen die de 'verbeelding' van de minderjarigen 'kunnen prikkelen' (art. 386bis s.w.). Door het hanteren van deze onbepaalde begrippen in de wetgeving, is aan de rechterlijke macht een zeer grote mate van eigen invulling en interpretatie uitbesteed bij de beoordeling van de al dan niet strijdigheid van de goede zeden door afbeeldingen of filmbeelden.

ZEDENSCHENNIS⁹

Volgens het Hof van Cassatie zijn afbeeldingen zedenschennend wanneer deze *'blijkbaar uitsluitend erop gericht zijn de zinnelijke gevoelens van de gene die ze bekijkt buitenmatig te prikkelen of, wegens de vicieuze of tegen-natuurlijke gedragingen of houdingen op seksueel gebied die zij voorstellen, het schaamtegevoel van de gezonddenkende doorsnee burger kwetsen'*.¹⁰ Volgens De Zegher, auteur van een in de rechtsleer en rechtspraak gezaghebbende monografie over openbare zedenschennis, is sprake van een zedenschennende publikatie of afbeelding wanneer deze *'in zijn geheel, uitsluitend of overwegend, in overdreven of ziekelijke mate, op het overprikkelen van de lagere hartstochten speculeert of perversiteiten propageert die tot ontucht leiden'*.¹¹ Het moge duidelijk zijn dat kwalificaties als 'buitenmatig', 'prikkelen', 'vicieus', 'tegennatuurlijk', 'overdreven of ziekelijk', 'lagere hartstochten', 'ontucht' en 'de gezonddenkende doorsnee burger' uiteindelijk niet toelaten om op een meer objectiverende wijze het begrip 'goede zeden' te omschrijven. Bij de bepaling van de inhoud van het begrip 'goede zeden' geeft de rechtspraak veelal blijk van een benadering vanuit de dominante morele, ethische en seksuele, en vaak ook vanuit dominante esthetische, medische of zelfs politieke codes.¹²

Vaststaand is dat de incriminatiegrond 'strijdig met de goede zeden' (art. 383 s.w.) strikt en uitsluitend refereert naar de seksuele norm, naar *'hetgeen aanstootgevend is voor de eerbaarheid in de zin van de kuisheid (pudeur) en het schaamtegevoel in de uitdrukkelijk seksuele betekenis van deze begrippen'*.¹³ Het begrip goede zeden is dus exclusief gericht op de openbare voorstelling van de seksualiteitsbeleving. Dit betekent dat naar Belgisch recht wél strafbaar is de prent of de film waarin aanstootgevende erotische beelden of seksuele handelingen voorkomen, maar dat niet strafbaar is de prent of de film die gruwel-scènes, sadistische geweldpleging of rauwe brutaliteiten bevat. In 1986 sprak het Hof van Beroep van Antwerpen de verantwoordelijken voor de verspreiding van geweld- en gruwelvideo's vrij, omdat zij niet konden worden veroordeeld op basis van art. 383 s.w.¹⁴ Enkel wanneer de vertoonde handelingen verband houden met seks, kan de strafbaarstelling van art. 383 s.w. van toepassing worden geacht.

De afbeelding van naaktheid, van erogene lichaamsdelen of van erotische handelingen is op zichzelf niet strafbaar. Het is de vorm of

de wijze waarop deze worden afgebeeld die aanstootgevend c.q. zedenschennend is.

Het wettelijk begrip 'goede zeden' mag volgens de rechtspraak niet worden getoetst aan de desbetreffende opvatting van 'velen', maar dient, evolutief naar tijd en ruimte, te worden bepaald aan de hand van de door de wet op het stuk van de openbare zedelijkheid beschermde waarden, zoals zij door het *'collectief bewustzijn van het ogenblik worden aangevoeld'*.¹⁵ Het begrip 'goede zeden' is m.a.w. een evoluerend concept.¹⁶ De rechter mag niet zijn eigen visie, noch die van een bepaalde groep als toetsingsbasis hanteren, maar moet uitgaan van het actuele collectieve bewustzijn. Uiteindelijk gebeurt ook hier een projectie vanuit een bepaald perspectief, aangezien het uiterst problematisch is om te weten wat het seksueel normkader is van het actuele collectieve bewustzijn of van de 'gezonddenkende doorsnee burger'.

Recente rechtspraak neemt aan dat heden ten dage de *'modale burgers niet meer geschokt zijn door het zien van een naakt lichaam of de afbeelding van een liefdesscène, zelfs indien daarbij geslachtelijke omgang getoond wordt'*. Zo valt de distributie of vertoning van bepaalde seksvideo's niet onder de strafbaarstelling van art. 383 e.v. s.w., voor zover deze films geen seksueel geweld, pedofilie, perversiteit, bestialiteiten of seksueel sadomasochisme bevatten en enkel vertoond en beschikbaar zijn aan een verwittigd, volwassen publiek.¹⁷ In de rechtspraak wordt echter wel een onderscheid gemaakt tussen de toelaatbare voorstelling van seksuele handelingen en de strafbare voorstelling van wat als 'pornografisch' wordt bestempeld.

In een aantal recente vonnissen van de correctionele rechtbank van Antwerpen¹⁸ wordt onder pornografische film of video verstaan, de beelden die *'obscene, mensonterende en vernederende gedragingen en houdingen op seksueel gebied weergeven en waardoor de doorsnee burger die ze aanschouwt diep gekwetst wordt in zijn schaamtegevoel'*. In de vijf vonnissen van 21 mei 1993 werden de uitbaters van verschillende 'erotherken' gestraft voor de tentoonstelling, het verkopen en verhuren van pornofilms, op grond van de motivering dat deze videofilms strijdig waren met de goede zeden, m.n. wegens *'de tegennatuurlijke seksuele gedragingen, zoals incest, verkrachting of sex met kinderen; wegens de opnamen van seksueel gedrag die door wansmakelijke bijzonderheden de menselijke*

sexualiteit op perverse wijze voorstellen; scènes van sexueel sado-masochisme en sadisme, waarin vooral het agressief-gewelddadig karakter bij de sexuele beleving in beeld wordt gebracht; sexuele bestialiteiten'. Overigens dient hierbij te worden benadrukt dat de omstandigheid dat de erotieken niet toegankelijk zijn voor minderjarigen en de bedoelde videofilms enkel ontleend kunnen worden door volwassenen, het strafbaar karakter niet wegneemt.¹⁹

NOG MEER WETTEN

De Belgische wetgever heeft het nodig geacht niet te volstaan met de nochtans zeer ruim geformuleerde verbodsbepaling van art. 383 van het Strafwetboek. Op basis van de wet van 11 april 1936 kan worden opgetreden tegen de invoer en verspreiding van buitenlandse ontuchtige publikaties. Het is de Ministerraad die aanduidt welke vreemde publikaties onder toepassing van het invoerverbod ressorteren, waarmee de wet voorziet in een vorm van preventieve censuur die strijdig is met de Grondwet. De wet van 11 april 1936 is de voorbije 20 jaar overigens in de praktijk ook in onbruik geraakt. Daarnaast gelden ook nog specifieke verbodsbepalingen in verband met de bescherming van de goede zeden ten aanzien van het gebruik van de etherfrequenties²⁰ of van de kabel distributienetten²¹ voor de uitzending of doorgifte van radio- en televisieprogramma's. En een recht van antwoord in pers, radio of televisie kan worden geweigerd wanneer de antwoordtekst in strijd is met de goede zeden.²² Om in overeenstemming te zijn met een Europese Richtlijn van 3 oktober 1989, moet de Vlaamse decreetgever overgaan tot de aanpassing van het zgn. kabeldecreet, waarbij een aantal bepalingen moeten worden voorzien in functie van de bescherming van minderjarigen. Met name mogen geen TV-programma's worden uitgezonden '*met pornografische scènes*'.²³ De uitzendingen van andere soorten programma's die schade kunnen toebrengen aan de fysieke, mentale of zedelijke ontwikkeling van minderjarigen zijn slechts toegestaan, in zoverre door het tijdstip van uitzending of door technische maatregelen gewaarborgd wordt dat minderjarigen normaliter deze TV-programma's niet kunnen zien of beluisteren. De mogelijkheid is tevens voorzien om de kabeldoorgifte van pornografische programma's van buiten-

landse TV-omroepen te schorsen.

Een aantal specifieke beperkingen gelden voor reclame via de pers of via radio en televisie. Zo mag krachtens art. 4 van het Decreet inzake reclame en sponsoring op radio en televisie de reclame voor alcoholhoudende dranken niet de indruk wekken dat alcoholgebruik bijdraagt tot '*seksuele successen*'. En krachtens art. 380quater s.w. mag geen publiciteit worden gemaakt die een aanbod of vraag tot prostitutie of ontucht bevat. Ook advertenties die een toespeling inhouden op een of andere vorm van seksuele uitbuiting en advertenties voor zgn. sekstoerisme die afbreuk doen aan de menselijke waardigheid, zijn strafbaar.²⁴

Art. 378bis s.w. houdt een bijzondere verbodsbepaling in m.b.t. de openbaarmaking via de media van de identiteit van de slachtoffers van seksuele misdrijven. Dit artikel verbiedt de '*publikatie en verspreiding door middel van boeken, pers, film, radio en televisie (...) van teksten, tekeningen, foto's of enigerlei beelden*' waaruit de identiteit kan blijken van de slachtoffers van seksuele misdrijven. In een vonnis van 25 juni 1993 veroordeelde de correctionele rechtbank van Brussel twee (toenmalige) journalistieke medewerkers van VTM wegens de uitzending van een reportage in verband met pedofilie, reportage waarin een aantal minderjarigen, die het slachtoffer waren van zedenfeiten, in onvoldoende mate onherkenbaar waren gemaakt.²⁵

In functie van de bescherming van minderjarigen gelden ook de algemene strafbepalingen m.b.t. het bederf van de jeugd en prostitutie zoals voorzien in de artikelen 379-380bis s.w. En krachtens het UNO-Verdrag inzake de Rechten van het Kind, moeten de Verdragsstaten alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen nemen om te voorkomen dat kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.²⁶ Nog in functie van de jeugdbescherming geldt bijzondere wetgeving in verband met de vertoning van films in cinemazalen.

DE FILMKEURING

De wet van 1 september 1920 ontzegt in principe aan minderjarigen beneden de 16 jaar de toegang tot bioscopen.²⁷ Het verbod is niet van toepassing op bioscopen wanneer er uitsluitend films voor de jeugd worden

vertoond welke vooraf zijn goedgekeurd door de filmkeuringscommissie. Deze films worden dan aan het publiek bekendgemaakt als zijnde familie- en kindervoorstellingen. De wet voorziet in de bestraffing van de personen die minderjarigen beneden de 16 jaar binnenleiden, toelaten of dulden in een bioscoopzaal waar geen familie- of kindervoorstelling is geprogrammeerd. Strafbaar is ook degene die een niet-goedgekeurde film vertoont of laat vertonen in een bioscoop en deze film aankondigt als een familie- of kindervoorstelling. De bekommernis van de wetgever van 1920 betrof de bescherming van de jeugd tegen een bepaalde categorie van films die de zedelijke en geestelijke gezondheid van de jongeren kon aantasten of kon aanzetten tot jeugddelinquentie. Voor films die enkel toegankelijk zijn voor een volwassen publiek geldt de wet van 1920 dus niet. Deze films vallen onder de algemene toepassing van art. 383 s.w. (cfr. supra).

De vroegere nationale filmkeuringscommissie is door een Samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap sinds 1990 vervangen door de 'Intergemeenschapscommissie voor de filmkeuring'. De opdracht van de filmkeuringscommissie is na te gaan of de aan haar voorgelegde films als 'familie- en kindervoorstellingen' in omloop kunnen worden gebracht. Een Ministeriële circulaire van 1921 en een interne circulaire binnen de filmkeuringscommissie van 1951 houden een poging in om de filmkeuringscommissie bepaalde criteria aan te reiken op basis waarvan zij al dan niet een haar voorgelegde film geschikt kan achten voor de jeugd. Basis criterium waarop de commissie zich dient te richten is het 'belang van het kind'. De uitsluiting van de categorisering 'Kinderen Toegelaten' betreft vooral geweldfilms en pornografische films.

Een vaak geformuleerd bezwaar tegen de wet op de filmkeuring is dat behalve het vage 'belang van de minderjarige', geen voldoende duidelijke criteria worden gehanteerd op basis waarvan de kwalificatie 'Kinderen Toegelaten' gebeurt. Ook is er een totaal gebrek aan coherentie van de 'rechtspraak' van de verschillende afdelingen van de keuringscommissie. Aan kritiek onderhevig is eveneens het feit dat de filmkeuring een vorm van preventieve censuur inhoudt en dat de commissie coupures kan voorstellen, waardoor een inmenging dreigt in de inhoud van de films. Uiteindelijk strekt de werking van de wet zich op die manier ook uit naar de personen boven de 16 jaar,

aangezien de wet van 1920 immers op die manier tot gevolg heeft dat de films worden gemaakt of worden aangepast of verknijpt, om de kwalificatie 'KT' te kunnen verwerven.

Bezwaren zijn ook geformuleerd tegen de samenstelling en het gebrek aan representativiteit van de keuringscommissie: teveel ouderen, te weinig deskundige pedagogen, ontwikkelingspsychologen en filmcritici. De voorbije jaren is anderzijds steeds duidelijker geworden dat het toepassingsgebied van de wet van 1920 in feite te eng is. Door zich te beperken tot de controle van de bioscoopfilm kan men niet verhinderen dat de minderjarige in de videotheek of het grootwarenhuis om de hoek films huurt of koopt, ook films die als bioscoopfilm 'KNT' werden gekwalificeerd of films die helemaal niet aan de filmkeuring werden voorgelegd. Een bezwaar is eveneens dat de wet van 1920 inzake de filmkeuring ongenueanceerd slechts één leeftijdscategorie hanteert, daar waar gradueel de beoordeling en rangschikking zou moeten gebeuren volgens een aantal leeftijdscategorieën.

De voorbije jaren zijn een aantal wetsinitiatieven te signaleren tot herziening van de wet van 1920 inzake de filmkeuring. Deze wetsvoorstellen zijn enerzijds gericht op een gelijkshakeling van de controle door de filmkeuringscommissie van zowel de bioscoop- als de videofilm, of houden anderzijds de invoering in van meerdere leeftijdscategorieën.²⁸ Ten slotte en ten gronde kan men zich ernstige vragen stellen bij de effectiviteit van de handhaving van de filmkeuringswet van 1920. Tevens dient dringend het debat te worden gevoerd omtrent de mogelijkheid en wenselijkheid van een systeem van zelfregulering door de film- en videosector, in plaats van de organisatie van een bepaalde vorm van voorafgaande censuur door de overheid.²⁹

ABORTUS EN HET RECHT OP INFORMATIE

Ten slotte nog een laatste opmerking, die enigszins los staat van de hierboven behandelde thematiek, maar verband houdt met de centrale verbodsbepaling inzake de bescherming van de goede zeden. Met name stelt art. 383 s.w. in zijn vijfde en zesde lid nog altijd strafbaar hij/zij die 'door enig publiciteitsmiddel het gebruik van enig middel om

vruchtafdrijving te veroorzaken aanprijst, aanwijzingen verstrekt omtrent de wijze waarop het wordt aangeschaft of gebruikt, of personen die het toepassen, doet kennen met het doel hen aan te bevelen'. Ook is strafbaar hij/zij die 'artsenijen of tuigen, speciaal bestemd om vruchtafdrijving te veroorzaken als zodanig voorgesteld, tentoonstelt, verkoopt, verspreidt, vervaardigt of doet vervaardigen, doet invoeren, doet vervoeren, aan een vervoer- of distributie-agent overhandigt, door enig publiciteitsmiddel bekendmaakt'.

Het moge duidelijk zijn dat sedert de Wet van 3 april 1990³⁰ betreffende de zwangerschapsafbreking, deze verbodsbepaling, die in al te absolute termen is gesteld, zijn legitimiteit heeft verloren. Meer bepaald het feit dat men strafbaar is wanneer men aan een vrouw die daarom verzoekt, informatie verstrekt in verband met de modaliteiten tot zwangerschapsafbreking overeenkomstig art. 350 van het Strafwetboek, is niet langer te beschouwen als een legitieme beperkingsgrond op de vrijheid van informatie en houdt een ontoelaatbare beperking in van het recht op informatie.

Een argumentatie voor de afschaffing van deze bepaling uit art. 383 s.w. kan worden gevonden in een arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de Ierse zaak 'Open Door and Dublin Well Woman'.³¹ In zijn arrest van 29 oktober 1992 was het Europees Hof van oordeel dat de beperking om bepaalde informatie te verschaffen aan zwangere vrouwen in Ierland in verband met abortusfaciliteiten in het buitenland, strijdig was met het Europees Verdrag, meer bepaald met art. 10 van dat Verdrag. Art. 10 waarborgt m.n. de vrijheid van expressie en informatie, zonder inmenging van overheidswege. Beperkingen op de vrijheid van expressie en informatie zijn slechts in uitzonderlijke en binnen strikt afgebakende domeinen toelaatbaar volgens dit art. 10 EVRM. Het Hof steunde o.m. zijn argumentatie op het feit dat het naar Iers recht niet strafbaar was voor Ierse vrouwen om naar het buitenland te reizen met de bedoeling daar een zwangerschapsafbreking te laten uitvoeren, daar waar een dergelijke ingreep in het buitenland overigens op een volkomen legale manier kon geschieden. Het verbod van openbaarmaking van informatie in verband met niet-strafbaar gedrag, werd in deze Ierse zaak strijdig geacht met het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden.

Er dient hierbij te worden onderstreept dat het Europees Hof re-

kening hield met het feit dat het verbod tot het verstrekken van de bedoelde informatie aan vrouwen in Ierland, op een te algemene en al te verstrekkende wijze was geformuleerd. Anderzijds had het verbod specifiek gelding naar adviesbureaus inzake gezinsconsultatie en voorlichting aan zwangere vrouwen toe, adviesbureaus die deze informatie derhalve niet aan het publiek in het algemeen verstrekten, maar enkel aan zwangere vrouwen die om advies ter zake vroegen. Tevens benadrukte het Hof in deze dat de betrokken adviesbureaus geen promotie voerden of aanzetten tot het ondernemen van een zwangerschapsafbreking buiten Ierland.

Vanuit dit perspectief verdient het strikte aanbeveling dat de 5de en 6de alinea van art. 383 s.w. hetzij worden opgeheven, hetzij worden geherformuleerd. De draagwijdte waarmee de strafbaarstelling nu is geformuleerd, heeft sedert de Wet van 1990 immers zijn legitimiteitsbasis verloren en is strijdig met art. 10 EVRM.

NOTEN

1. Mortier, F., 'Waarom privacy belangrijk is. Een sociogenetisch standpunt', in: De Beuckelaere, W., R. Doom, F. Mortier en H. Willekens, *Het recht op privacy en de sluiers van het recht*. (Tegenspraak cahier nr. 5). Antwerpen: Kluwer rechtswetenschappen, 1988, pp.115-144 (133).
2. Merk op dat volgens het Belgische Strafwetboek niet de prostitutie en ontucht op zichzelf strafbaar worden gesteld, maar wel enerzijds de exploitatie ervan en anderzijds het aanzetten tot ontucht in een openbare plaats of het maken van publiciteit, zelfs in bedekte bewoordingen, van een aanbod of vraag tot prostitutie of ontucht: art. 380 quater s.w. De strafbaarstelling slaat dus niet op de seksuele handelingen zelf, maar wel op de exploitatie en de kennisgeving aan de openbaarheid. En art. 385, lid 1 s.w. straft hij/zij die 'in het openbaar de zeden schendt door handelingen die de eerbaarheid kwetsen'.
3. Voortrekkers op dit vlak zijn ongetwijfeld de reclamesector en de videoclip, die steeds nadrukkelijker de verwijzing naar erotiek en seksualiteitsbeleving in hun 'boodschap' verwerken. Ook de afbeeldingen en produkten van de seksindustrie zijn geleidelijk aan meer en meer in de publieke sfeer terechtgekomen.
4. Onder seks verstaat Van Dale in de eerste betekenis 'beelden, verhalen of motieven die betrekking hebben op het geslachtsleven: een boek, een film met veel seks'. Van Dale. *Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*, twaalfde herziene druk, 1992. M.n. wordt de beeldvorming over de seksualiteitsbeleving als onderdeel van het begrip seks aangewezen.
5. Merk op dat het Belgisch Strafwetboek enkel het mannelijke 'hij' gebruikt, daarmee zowel mannen als vrouwen aanwijzend.
6. De omschrijving 'minderjarigen beneden de achttien jaar' bevat een tautologie, gelet op art. 388 van het Burgerlijk Wetboek dat sedert de Wet van 19 januari 1990 de minderjarigheid heeft vastgelegd tot het bereiken van de volle leeftijd van achttien jaar.
7. Opgemerkt moet worden dat gedrukte teksten met zedenschennend karakter als persmisdriven voor het Hof van Assisen moeten worden vervolgd. Volgens een constante — maar fel bekritiseerde cassatierechtspraak kunnen zedenschennende prenten, afbeeldingen en films

- als gewone misdrijven voor de correctionele rechtbank worden vervolgd. Over deze problematiek zie ook: Voorhoof, D., *Actuele vraagstukken van Mediarecht. Doctrine en jurisprudentie*. Antwerpen: Kluwer rechtswetenschappen België, 1992, pp. 111 e.v. en Velaers, J., *De beperkingen van de vrijheid van meningsuiting*. Antwerpen/Apeldoorn: Maklu, 1991, nr. 170 e.v.
8. Brussel, 28 oktober 1987, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 1988, 967 en Cass., 4 mei 1988, *Jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles*, 1989, 380.
  9. Voor een algemene situering van de strafbaarstelling van de schending van de goede zeden, zie: De Zegher, J., *Openbare zedenschennis*. Gent/Leuven: Story Scientia (A.P.R.-reeks), 1973; Lahaye, N., *L'outrage aux mœurs*. Brussel: Bruylant, 1980.
  10. Cass., 7 december 1971, *Rechtskundig Weekblad*, 1972-1973, 225.
  11. De Zegher, J., *Openbare zedenschennis*, o.c., nr. 221, 231 e.v.
  12. Ost, F. en Van Kerkhove, M., *Bonnes mœurs, discours pénal et rationalité juridique*. Brussel: FUSL, 1981, pp. 21 e.v.
  13. Antwerpen, 30 april 1986, *Rechtskundig Weekblad*, 1986-1987, 1358, met noot D. Voorhoof.
  14. *Ibid.* Dit arrest was o.m. aanleiding tot een aantal wetsvoorstellen die beoogden de toepassing van art. 383 S.W. uitgebreid te zien zodat ook afbeeldingen, prenten, films en video dieodeloos en overdreven geweldscènes bevatten, in de toekomst strafrechtelijk zouden kunnen beteugeld worden: zie o.a.: *Gedr. St.*, Kamer, 1985-1986, nr. 516, Belmans; *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 144/1-2, Vanhorenbeek. Zie in dit verband ook de wetsvoorstellen houdende maatregelen tegen gruwelfilms, *Gedr. St.*, Kamer, 1992-1993, nr. 937/1 en *Gedr. St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 678/1.
  15. Cass., 24 november 1981, *Rechtskundig Weekblad*, 1981-1982, 1819, met noot J. De Zegher; Cass., 15 juni 1982, *Rechtskundig Weekblad*, 1982-1983, 1985, met noot J. De Zegher.
  16. Merk op dat b.v. ook volgens recente rechtspraak bepaalde vormen van 'peep-shows' noch als ontuchtig, noch als zedenschennend beschouwd worden (Bergen, 3 maart 1989, *Jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles*, 1991, 1360). Overigens wordt de strafbaarstelling van de exploitatie van en het maken van publiciteit voor 'ontucht' de voorbije jaren steeds nadrukkelijker geconstateerd. Zo zijn reeds eerder wetsvoorstellen neergelegd tot schrapping van de term 'ontucht' uit het Strafwetboek, waarmee beoogd wordt om de volgens de indieners oorspronkelijke bedoeling van de wetgever, nl. ontucht als synoniem met prostitutie recht te doen en een einde te maken aan de te ruime rechterlijke interpretatie van het begrip ontucht (zie: *Gedr. St.*, Kamer, 1985-1986, nr. 146/1 en B.Z. 1988, nr. 126/1).
  17. Brussel, 24 april 1991, *Journal des Procès*, 1991, nr. 195, 30 en *Journal des Tribunaux*, 1992, 15. Zie ook: Bergen, 3 maart 1989, *Jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles*, 1991, 1360.
  18. Corr. Rb. Antwerpen, 21 mei 1993, *onuitg.* (vonnissen nr. 2699, 2700, 2701, 2702 en 2705, 28—bis Kamer). Tegen deze vonnissen is geen beroep aangetekend. De strafbare video's droegen titels als *Bestial Donkey Love*, *Bestial Lesbian Dog Orgie*, *Bestial Private Animal Sex*, *SM Hooked up Hooker*, *SM Slaveex*, *SM Hard Games*, *Pervers Anal Total*, *Pervers Shit Lovers of Pervers Pissing Party*.
  19. Andere rechtspraak houdt soms wel rekening met de graad van openbaarheid al naargelang het een verwittigd volwassen publiek dan wel een algemeen publiek betreft, waaronder mogelijks minderjarigen: Bergen, 3 maart 1989, *Jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles*, 1991, 1360 (inzake 'peep-show').
  20. Art. 4, a van de Wet van 30 juli 1979 betreffende de radioberichtgeving.
  21. Art. 23, b van het K.B. van 24 december 1966 betreffende de netten voor distributie van radio-omroepuitzendingen in de woningen van derden.
  22. Art. 3 en 9 van de Wet van 23 juni 1961 betreffende het recht tot antwoord.
  23. Art. 22 EG-Richtlijn van 3 oktober 1989 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de Lid-Staten inzake de uitoefening van televisie-omroepactiviteiten. Zie ook art. 17 van het ontwerp van decreet betreffende de erkenning en de vergunning van de kabelradio- en kabeltelevisienetten en betreffende de bevordering van de verspreiding en de produktie van televisieprogramma's, *Gedr. St.*, VI. R., B.Z. 1992, nr. 157/1.

24. Art. 12 en 14 van de Wet van 9 maart 1993 ertoe strekkende de exploitatie van huwelijksbureaus te regelen en te controleren, *Belg. Stbl.*, 24 april 1993.
25. Corr. Brussel, 25 juni 1993, *onuitg.* (nr. 03913). Tegen onderhavig vonnis is beroep aangetekend.
26. Art. 34 van het UNO-Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
27. Wet van 1 september 1920 waarbij aan minderjarigen beneden de 16 jaar toegang tot de bioscopen wordt ontzegd. Voor een kritische bespreking zie: Van Hoorebeke, G., 'Batman ou le début de la fin de l'hypocrisie', *Journal des Droits de Jeunes*, 1989/10, pp. 4-9.
28. Zie o.a.: *Gedr. St.*, Kamer, 1985-1986, nr. 563, De Roo en Merckx-Van Goeij; *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 73/1-3, De Roo en Merckx-Van Goeij; *Gedr. St.*, Kamer, B.Z., 1991-1992, nr. 259/1, Gol en 671/1, Mayeur.
29. Zie hierover: Van Der Burg, J. en Van Den Heuvel, J.H.J., *Film en overheidsbeleid. Van censuur naar zelfregulering*. 's-Gravenhage: SDU Uitgeverij, 1991.
30. Zie art. 348 en 350-352 S.W.
31. Europees Hof voor de Rechten van de Mens, 29 oktober 1992, *Case of Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, *Publ. Court*, Reeks A., vol. 246.

Dirk VOORHOOF ° 1956. Hoofddocent Vakgroep Communicatiewetenschappen Universiteit Gent.

Publikaties:

- Recht op informatie, garingsvrijheid en een zwijgrecht voor de journalistiek*. Gent: Liga voor Mensenrechten, 1985, 86p.
- Persvrijheid, omroeprecht en nieuwe media*. Tegenspraak cahier nr. 3. Antwerpen: Kluwer rechtswetenschappen, 1987, 194p. (red.).
- Recht op openbaarheid van bestuur*. Tegenspraak cahier nr. 12. Antwerpen: Kluwer rechtswetenschappen, 1991, 175p. (red.).
- Medialex 1992. Bronnenverzameling van de media- en informatiewetgeving*. Antwerpen: Kluwer rechtswetenschappen België, 1992, 961p. (i.s.m. H. Maertens).
- Actuele vraagstukken van Mediarecht. Doctrine en jurisprudentie*. Antwerpen: Kluwer rechtswetenschappen België, 1992, 891p.
- Artikels in boeken en tijdschriften in verband met mediarecht, mediabeleid en auteursrecht (o.a. in *Rechtskundig Weekblad*, *Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek Recht*, *Panopticon*, *Tijdschrift voor Belgisch Burgerlijk Recht*, *Zonder Winstoogmerk*, *DCCR/Consumentenrecht*, *Proces en Bewijs*, *Recht en Kritiek*, *Informatierecht/AMI*, *Mediaforum/Tijdschrift voor Media- en Communicatierecht*, *Journal of Media Law and Practice*, *International Journal of Advertising*).
- Adres: Universiteitsstraat 8, 9000 Gent.

Het Jaarboek Seksualiteit Relaties Geboortenregeling is een uitgave van de Centra voor Geboortenregeling en Seksuele Opvoeding (CGSO).

REDACTIE

Chris De Bruyne, Erika Frans, Jan Maddens, Dirk Pyck, Frank Soete (+),
Wim Trommelmans

RAAD VAN ADVIES

Jean-Jacques Amy, VU Brussel; Rein Bellens, huisarts; Bob Carlier (+); Rita Demey, Gent; Freddy Deven, CBGS Brussel; Lieve Fransen, Aids Task Force EG Brussel; Jos Frenken, NISSO Utrecht; Luk Gijs, Vakgroep Klinische Psychologie & Gezondheid RU Utrecht; Patrick Gyselen, CGSO Oostende; Fons Heyvaert, UI Antwerpen; Marc Hooghe, journalist; Peter Piot, Instituut Tropische Geneeskunde Antwerpen; Marleen Temmerman, UZ Gent; Mark Vandeweghe, UZ Gent.

REDACTIEADRES

Jaarboek Seksualiteit Relaties Geboortenregeling
p/a CGSO, Koning Albertlaan 167, 9000 Gent
tel. 09/221 07 22; fax 09/220 84 06.

POSTORDERS

België

Met abonnement op de volgende edities: 635,- bfr. (incl. verzendingskosten).

Bij de volgende edities geniet U telkens een korting van 10%.

Zonder abonnement: 700,- bfr. (incl. verzendingskosten).

Het verschuldigde bedrag overschrijven op rek. 000-0109691-81 van het CGSO-Sekretariaat, Kon. Albertlaan 167, 9000 Gent onder vermelding van '(Abonnement) Jaarboek '93'.

Nederland

Met abonnement: fl. 35,- (incl. verzendingskosten).

Zonder abonnement: fl. 38,- (incl. verzendingskosten).

Het verschuldigde bedrag overschrijven op Rabobank Sas van Gent (gironr. 39.76.15) op rekeningnr. 14.21.17.447 van VCGSO, Koning Albertlaan 167, B-9000 Gent, onder vermelding van '(Abonnement) Jaarboek '93'. Vermeld duidelijk het eigen adres.

COPYRIGHT

© 1993, bij de auteurs en de illustrators. Hun toestemming is vereist voor overname van hun teksten of illustraties, op welke wijze dan ook. De redactie heeft de auteurs en de illustrators alle vrijheid gegeven. Daaruit volgt dat hun opvattingen niet noodzakelijk die van de CGSO of van de redactie zijn.

PRODUKTIE

Zetwerk en opmaak: Aanzet, 09/224 40 65

Druk: Druk in de Weer, 09/224 29 14

Foto's Cover: Nic Nicosia

D/1993/5801/2